

Олександр Михайлович ІЛЬНИЦЬКИЙ,

*головний науковий консультант з питань
національної безпеки та правопорядку
Дослідницької служби Верховної Ради України,
докторант відділу організації освітньо-наукової підготовки
Харківського національного університету внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук*

ПСИХОЛОГІЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ОРГАНІВ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ ТА ГРОМАДСЬКИХ ОБ'ЄДНАНЬ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

У зв'язку із війною Російської Федерації проти України представники органів державної влади, кожен громадянин України піддається факторам стресу. Психологічне забезпечення в таких умовах має свою специфіку, а також потребує постійного вдосконалення.

Уживаючи слово «стрес», далеко не всі уявляють точний і повний зміст цього слова, часто ототожнюючи його зі стресорами, які й призводять до стресу. Якщо стрес носить закономірний характер і відрізняється лише інтенсивністю включення захисних і пристосувальних реакцій, то стресори – найрізноманітніші. До них можна віднести фізичні, пов'язані з інтенсивним фізичним навантаженням, охолодженням, перегріванням, і – емоційні. Стрес змінює духовний світ людини. Починають превалювати роздратування й депресії. Людина стає більш вразливою, а це одна з причин психозів.

Що стосується представників органів влади, то слід зауважити, що невизначеність обстановки, необхідність безперервного логічного й психологічного аналізу ситуацій, що швидко змінюються, напружена робота уваги серйозно та неоднозначно впливають на психіку людини, вимагають мобілізації всіх її фізичних та психічних можливостей для ефективного рішення завдань [1].

У воєнний час на громадськість покладається значна відповідальність, люди створюють громадські об'єднання, які приймають участь у вирішенні важливих питань місцевого і державного значення у різних напрямках: соціальному, освітньому, культурному, екологічному тощо. Тому органи державної влади повинні співпрацювати із громадськими об'єднаннями для вирішення спільних завдань, мають належним чином дотримуватись прав та гарантій їх діяльності. Зокрема статтею 22 Закону України «Про громадські об'єднання» [2], встановлено, що «втручання органів державної влади, органів влади Автономної Республіки Крим, органів місцевого самоврядування, їх посадових та службових осіб у діяльність громадських об'єднань не допускається, крім випадків, передбачених законом». Вищезазначені органи можуть залучати громадські об'єднання до процесу формування і реалізації державної політики, вирішення питань місцевого значення, утворювати консультативні, дорадчі та інші допоміжні органи із залученням представників громадських об'єднань. Слід враховувати, що і громадські об'єднання зараз в багатьох випадках працюють в екстремальних умовах. Вони співпрацюють з органами місцевої влади в регіонах, що знаходяться в зоні ведення активних бойових дій, а також наближених до них. Щодня там є загроза життю та здоров'ю людей, збільшуються ризики виникнення гуманітарної катастрофи, від ворожих обстрілів потерпають комунальні підприємства, освітні заклади, заклади охорони здоров'я. Тому і представники громадських об'єднань потребують психологічної підтримки.

Відповідно до «Порядку психологічного забезпечення в Державній службі України з надзвичайних ситуацій» від 31.08.2017 № 747 «екстремальні умови - виняткові, особливі, надзвичайні обставини, що загрожують життю і здоров'ю людей, мають вплив стрес-факторів, сприймаються та оцінюються як небезпечні, складні, безвихідні ситуації, унаслідок чого підвищують тривожність, емоційну напруженість, створюють психотравмуючий вплив на психіку людини» [3].

Війна і вирішення завдань забезпечення обороноздатності держави – специфічна сфера людської діяльності, яка вимагає мобілізації і надмірного напруження фізичних та духовних (морально-психологічних) сил суспільства, держави та їх збройних сил. Формування та підтримання

відповідного духовного стану суспільства і морально-психологічного стану особового складу військ (сил) як у мирний час, так і в період воєнного стану неможливі без наявності у населення країни, його соціальних груп, збройних сил, військових колективів конкретної особистості духовного (морально-психологічного) потенціалу. Саме тому морально-психологічний фактор у сучасній війні набуває особливого значення, стає одним із головних для держави та її збройних сил.

Морально-психологічний потенціал визначає здатність нації витримати протягом війни найбільше напруження, труднощі, втрати, навіть поразки, не втративши волі до перемоги – активного прагнення народу та особового складу збройних сил перемогти будь-якою ціною, в готовності заради цього принести будь-які жертви, виявити мужність, стійкість і героїзм. Проте морально-психологічний (духовний) потенціал – це лише можливості, приховані у духовних силах нації, які для втілення у життя необхідно мобілізувати й уміло використовувати, що є одним із головних завдань системи морально-психологічного забезпечення діяльності військ (сил).

Морально-психологічне забезпечення – це комплекс взаємопов'язаних і узгоджених заходів державного і військового керівництва, органів військового управління з метою досягнення достатнього рівня морально-психічного стану особового складу збройних сил і всього населення України для забезпечення обороноздатності держави в мирний та воєнний час, максимального зниження психологічних втрат у військах і досягнення та утримання морально-психологічної переваги над противником з метою ефективного виконання поставлених завдань у мирний та воєнний час. Ці різноманітні заходи мають бути узгоджені за цілями, послідовністю, силами, методами та засобами в різних структурах військового і цивільного управління. Воно охоплює духовну і психологічну сферу підготовки населення України та її збройних сил [4].

Війна Російської Федерації проти України значно змінила формат діяльності громадських об'єднань, а отже, зазнали змін і гарантії їх діяльності. Громадські об'єднання в Україні працюють в екстремальних умовах, вирішують питання багатьох напрямків, взаємодіють із органами місцевої і державної влади, співпрацюють з міжнародними організаціями, приймають участь у протидії корупції тощо. З огляду на вказане, морально-психологічного забезпечення потребують, як представники органів державної влади, так і представники громадських об'єднань. З цією метою здійснюється міжнародне співробітництво щодо психологічної підтримки та реабілітації населення, розробляються методичні рекомендації стосовно роботи органів державної влади в специфічних умовах тощо.

Список бібліографічних посилань

1. Корольчук М.С., Крайнюк В.М. Соціально-психологічне забезпечення діяльності в звичайних та екстремальних умовах / Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів. – К.: Ельга, Ніка-Центр, 2017. – 505 с. (перевидання 3-тє доповнене).

[Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.uzhnu.edu.ua/uk/infocentre/get/37661>.

2. Про громадські об'єднання: закон України від 22 березня 2012 року № 4572-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4572-17#Text>

3. Порядок психологічного забезпечення в Державній службі України з надзвичайних ситуацій затв. Наказом Про затвердження Порядку психологічного забезпечення в Державній службі України з надзвичайних ситуацій 31.08.2017 № 747 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1390-17#Text>.

4. Білошицький В.І., Гангал А.В., Стукан С.О., Бех С.М. Морально-психологічне забезпечення у Збройних Силах України: навчально-методичний посібник. 2-ге видання, доповнене і перероблене. Київ: НТУУ “КПІ імені Ігоря Сікорського”, 2020. 138 с.

Одержано 28.02.2023